

Matyušová, Zdeňka

Literární šlépěje v paměti a proudu času

Новая русистика. 2008, vol. 1, iss. 1, pp. 103-104

ISSN 1803-4950 (print); ISSN 2336-4564 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116251>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Informatorium

sovětské a ruské péči o praxi překladu - sahá hluboko do 50. let 20. století a svými kořeny ještě dále (Тетради переводчика, Мастерство перевода). Ruským specifikem je dominance lingvistické základny (V. N. Komissarov v úvodní stati Sešitů překladatele z roku 1999 *Переводоведение в XX веке*). Literárněvědně orientovaný výzkum prezentuje autorka na komparatisticky orientované knize P. M. Topera *Перевод в системе сравнительного литературоведения* (2001) a na petrohradském sborníku *Res Traductoria* s podtitulem *Перевод и сравнительное изучение литератур*. Ruské spojování translologie a komparistiky se zdá logické, ale přece jen není ve světě zcela obvyklé. Dalším ruským specifikem je podle Kovačičové také to, že hodně prostoru a sil věnuje své sebereflexi, tj. diachronnímu zkoumání překladu.

Úsilí o rychlé inovace a tím i odvrhávání starých konceptů je jistě důležité a nutné, ale mělo by být více podloženo jak teoreticky, tak prakticky. Z tohoto hlediska se mi zdají

některé ze závěrů statí o anglofonním vnímání překladu jako upřílišněné a příliš kritické k tradici. Na druhé straně výzva k rozvoji teorie tlumočení a tlumočnickví v souvislosti s globalizací je na místě.

Slovensko mělo a má štěstí na lidi, kteří se myšlením o překladu zabývali a zabývají: kdysi to byl brněnský aspirant Franka Wollmana Anton Popovič, který sem přinesl teorie v Holandsku žijícího Američana Jamese Holmese, nebo Dionýz Ďurišin, který své moderní pojetí meziliterárnosti prosadil i na půdě Mezinárodní asociace srovnávací literatury, a Slovensko tak výrazně zviditelnil (nejsem si jist, zda jeho přínos je dnes i na Slovensku dostatečně oceňován). To, že se na Slovensku podařilo propojit různé filologické disciplíny s příslušnými přesahy a uskutečnit rozsáhlé mezioborové projekty, je unikátní. Přítomná publikace, jejíž autoři šli ad fontes jistě i proto, aby sami sebe lépe a přesněji umístili v současném translologickém proudění, to znovu dokládá.

Ivo Pospišil

LITERÁRNÍ ŠLÉPĚJE V PAMĚTI A PROUDU ČASU

Zahrádka, M.: *Toulky s ruskými spisovateli*. Oftis, Ústí nad Orlicí, 2007, 144 stran.

Renomovaný literární vědec a vysokoškolský pedagog **Miroslav Zahrádka** ve své nové knize s názvem **Toulky s ruskými spisovateli** (Oftis, Ústí nad Orlicí, 2007, 144 stran) poutavě spojil klasicky vážnou historickou látku (čím blíže k dnešku, tím problematičtější) s hravou lehkostí a procítěným vykreslením výjimečných osobností ruské literatury, s nimiž se setkal, se smyslem pro pochopení jejich tvůrčího hledání, tápání i omyly v komplikovaných a svým způsobem nečitelných dobách.

Název útlé knížky odkazuje ani ne tak ke školním kompendiím, jak by se mohlo na první pohled zdát, nýbrž k žánrům vzni-

klým z pradávného a typicky ruského symbolu cesty – především k cestopisům, ale i k poutím, výpravám, vandrům apod., tedy k jakémusi hledání a objevování. Nebo snad – jak sám autor své eseje charakterizuje v samotném úvodu ke knize – „nezávané bloumáním“ po životě a tvorbě spisovatelů s právě tak nezávanými názory o nich, podněcujícími a místy i záměrně provokativními.

Odklon od tradiční učebnicové chronologie nejenomže nepůsobí rušivě, avšak právě naopak jakoby rozmarňe poeticky rozvíjí filozoficky reflexivní a současně sebe-reflexivní podtext, oscilující nepřetržitě mezi zkoumanými fenomény a myšlenkově

aktivním autorovým „já“, a zároveň prezentuje tzv. knižní realitu jako živou součást dneška. Střídají se tu zdánlivě nahodilé toulky s autory 19. a 20. století – s A. S. Puškinem a M. Kurajevem, s L. N. Tolstým, N. Gogolem a D. Graninem, M. Gorkým a V. Astafjevem, M. Šolochovem a G. Baklanovem, M. Bulgakovem, V. Někrasovem a Č. Ajtmatovem atd. A přece lze při hlubší úvaze v této posloupnosti objevit (možná bezděčný, ale o to přitažlivější a ozvlášťňující) promyšlený záměr. Tím je zřetelná ideová a tvůrčí kontinuita mezi jednotlivými spisovateli – například Kurajev v jisté době tzv. navazoval na Radiščeva a Puškina, Gorkij a Astafjev prožili bezprizorné dětství a mládí a psali o něm ve svých prózách, Šolochova, Baklanova a Bykava sblížovaly mimo jiné válečné peri-petie, Ajtmatova a Bulgakova osudová témata a úvahy o postavení jedince v mašinérii světa apod.

Autorský vypravěč nepřijíždí do Ruska poprvé a jako odborník, host, turista či přítel pozoruje, srovnává, táže se i kritizuje. Setkává se se žijícími literáty, navštěvuje a prohlíží si muzea, usedlosti, místa, kde zanechali stopy zesnulí a registruje proměny i neměnnost opětovně viděných míst. Meditace a heuristické analýzy přečtených prozaických knih se splétají s cestopisnými postřehy a vytvářejí osobitý polyfonický obraz

současnosti. Kulturní fenomény minulosti ožívají a přetrvávají v přítomnosti jako konzistentní kvalita národních dějin.

Podobně jsou koncipovány medailony uvedených ruských spisovatelů – jednotlivá hodnocení jejich stěžejních děl zcela přirozeně a bezprostředně srůstají s biografiemi a tvoří jakoby vnitřní stránku života při střetu s vnějšími dobovými tlaky. Četné kritické glosy v nich obsažené jsou nadmíru taktní a větší měrou vedené autorovou snahou především pochopit a nikoliv odsuzovat.

Kniha představuje jakousi spirálu jednotlivých syntéz a jako taková je nepochybně určena především erudovaným čtenářům s dostatečně zevrubnými znalostmi o Rusku, jeho dějinách, kultuře a literatuře, ale rovněž i pro svůj obor nadšeným a zaníceným studentům-rusistům, kteří chtějí pochopit nejen samotný předmět studia, ale i metody vědního oboru. A příkladná syntéza literárního výkladu s názornou metodologií, kterou v této nové publikaci nacházíme, je v dnešní technicizmy přesycené době bezesporu více než nezbytná a přínosná.

V neposlední řadě je třeba ocenit obdivuhodně vytříbený půvab jazykového vyjádření, jenž z těchto literárněvědných studií činí nevšední a poutavé čtení, poskytující jedinečný umělecký prožitek.

Zdeňka Matyášová